

ΩΡΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟ ΙΑΤΡΕΙΟ**Ο ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ ΚΑΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ!****Γιάννης-Μάριος Κολιόπουλος**

Τις αγαπούσε και τις εκτιμούσε
ή τις απαξίωνε και τις μισούσε;

Στους Γυναικολόγους!
φίλους μα και αγνώστους...

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΙΑ

Το να γράφεις είναι πάθος (άλλοι το λεν «βίτσιο»), εγώ το αποκαλώ απλώς εθισμό! (Μόνο που δεν βλέπεις σοβαρά την υγεία! Πιθανώς, όσοι το διαβάζουν μόνο κινδυνεύουν να ... χασμουριούνται ή και να κοιμούνται. Καλό ως υπνωτικό!)

Έτσι ζω και ανταποκρίνομαι σε κάθε πρόταση - πρόκληση, που γίνεται τελικά πρόκληση.

Αφορμή, αλλά και ευκαιρία, τα 50 χρόνια από την αποδημία του μεγάλου μας Καζαντζάκη («Κ» στο εξής), το «έτος Καζαντζάκη».

Τί να πρωτογράψεις γι' αυτόν; (Έχω ήδη καταθέσει αρκετά κείμενα. Μερικά βρίσκονται στο τυπογραφείο, ένα στο λογοτεχνικό περιοδικό «Πνευματική Ζωή» και το άλλο σ' έκδοση του Μ. Βερέττα για τον Επίκουρο κ.ά.).

Ποιό πιο οικείο και ενδιαφέρον για τους... Γυναικολόγους από το θέμα αυτό:

«Οι Γυναίκες και ο Καζαντζάκης (Κ)».

Μια «σχέση» που έχει πολύ προβληματίσει.

Αγαπούσε ή μισούσε τις Γυναίκες ο μεγάλος Κρητικός;

(Δεν θα αναφερθούμε στις «προσωπικές του επαφές με γυναίκες»!, και όσα του καταμαρτυρούν ή έχουν δει της δημοσιότητας το φως...

Το θεωρώ πράγματι «προσωπικά» - απόρρητα ή άρρητα, «δεδομένα». Και δεν μας ενδιαφέρουν ...).

Άμα θέλει κάποιος να γράψει, πάντα βρίσκει μια ... δικαιολογία, αφορμή ή ευκαιρία.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΝ Κ... ΚΑΤΩΤΕΡΗ!

Αυτή είναι μια διάχυτη, όχι φυσικά επαρκώς τεκμηριωμένη άποψη ή αντίληψη, κυρίως μονομερώς, που έχουν αρκετοί.

«Η γυναίκα ούτε θέλει, ούτε μπορεί να είναι ελεύθερη» («Βραχόκηπος», 45, «Ζορμπάς» 187, «Τελευταίος Πειρασμός» 97, κ.ά.). Διότι, πιθανώς για τον Κ. Η ψυχή της είναι σάρκα!

Διότι φοβάται αυτή την ελευθερία, διότι δεν της το επιτρέπουν, διότι εξουσιαστής – κυρίαρχος – αφέντης, είναι (ή ήταν!) ο άντρας κ.ά. πολλά.¹

Μην ξεχνάμε άλλωστε, την εποχή που έγραφε ο μεγάλος Κρητικός στοχαστής, το νησί του ήταν ακόμη σκλαβωμένο στους Τούρκους, το ίδιο και η γυναίκα στον άντρα. Σκεφθείτε τον πατέρα του Κ., τον φοβερό καπετάν Μιχάλη... Τί τρομάρα ή δέος προκαλούσε στη μάνα του Κ; (Στην κυρά Κατερίνα στο ομώνυμο έργο).

Ο Κ. αποδίδει στη γυναίκα, τις κύριες ιδιότητες της φωτιάς και της θάλασσας (βλ. Γ. Σταματίου, Γ. Κουμάκη, το 4 στο παρόν).

1 Εξαρτιόταν οικονομικά, τότε, από τον άντρα, δεν είχε κοινωνική θέση, αξία και αξιοσύνη, ούτε και υπήρχε ή εφαρμοζόταν η ισότητα των φύλων! Προστασία της προσέφερε ο άντρας (πατέρας, αδελφός, σύζυγος, φίλος), δεν της εδίνετο η ευκαιρία για μόρφωση και να αξιοποιήσει τις ικανότητες ή τις κατάλληλες γνώσεις κ.ά.

Ο ίδιος ο Κ. (Αναφορά σ. 37) περιγράφει «το δειλινό ο άντρας όταν γύριζε από τα χωράφια του'χε η γυναίκα ετοιμάσει γλιαρό νερό να σκύβει και να πλένει τα πόδια». Δεν φαντάζομαι νά 'χει κανένας σας τέτοια περιποίηση;

Στο θεατρικό του έργο «Ιουλιανός ο Παραβάτης» σ. 183, ξεστομίζει την βαρεία κουβέντα!
«Είναι δύσκολο να δει σωτηρία και παράδεισο η ψυχή της γυναίκας!» και λίγο πιο πριν (σ. 125) αναφωνεί μια γυναίκα:

«Αχ, τί μαρτύριο, τί ντροπή νά'σαι γυναίκα».

Τί άλλο μπορεί κανείς να προσθέσει;

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΝ Κ. ΑΝΩΤΕΡΗ!;

Στον Κ «ζουν», συμφιλιώνουν και εναντιώνονται, πάντα τα αντίθετα, ως αντιθέσεις, ακόμη και αντινομίες ή ως αν τ ι- φάσεις (που περιέχουν και τις αντιθέσεις)...

Η Ε. Αλεξίου και ο Γ. Στεφανάκης στο «Ο Ν. Κ. γεννήθηκε για τη δόξα» σ. 125, τον χαρακτηρίζουν ως «μια τραγική αντιφατική φυσιογνωμία!» Γι'αυτό θα δούμε σ' άλλα (ακόμη και στα ίδια) έργα, να υμνεί, να καταξιώνει, τη ... γυναίκα!

Και αυτό το εγκώμιο ξεκινά από το ... κρεβάτι, την ώρα της πράξης... Τότε η γυναίκα είναι «παντοδύναμη» («Μέλισσα» 605) ή «μεγαλοδύναμη» (Οδυσ. Β 1064).

Αλλά είναι και πολύτιμος βοηθός «συντρόφισσα» (όπως αποκαλούσε την Ελένη. Όπως έγραφε στην ίδια ή την ανέφερε στον Πρεβελάκη «400 γράμματα» 723).

Ακόμη και τα στοιχεία με τα οποία ταυτίζει τη γυναίκα, τη φωτιά και το νερό, τα θεωρεί ... δυναμογόνα, θετικά, κινητήρια δύναμη (βλ. 3). Άλλωστε τη γυναίκα (τη δική του, μα και την κάθε μία), τη θεωρεί δύναμη, κινητήρια, ενεργό κ.ά. Γι' αυτό για τον συγγραφέα της «Οδύσειας» και της «Ασκητικής», η δημιουργία παίρνει τη μορφή γυναίκας, «συνεργάτισα ακριβή του θεού» την αποκαλεί («Τελευταίος πειρασμός» 467).

«Ασκεί και εξασκεί η Γυναίκα μια καταλυτική και καθοριστική επίδραση στον άντρα, κατά τη λήψη των αποφάσεων ή εκτέλεση έργων».

Εσείς, οι Γυναικόλογοι, γνωρίζετε καλύτερα από τον καθένα μας, αυτή τη δύναμη της Γυναίκας, τη μητρότητα και αργότερα για των παιδιών την ανατροφή.

Στον «Ζορμπά» (σ. 84-85) γράφει ο Κ. με τη φωνή του ήρωά του: «... αφεντικό ... Πήγαινε τώρα η ευγένειά σου να τους μάθεις πως η γυναίκα έχει ίσα δικαιώματα με τον άντρα...». Τί καλύτερο μπορούσε να πει;

ΓΥΝΑΙΚΑ, ΦΩΤΙΑ, ΘΑΛΑΣΣΑ

Ενδιαφέρον έχει ότι ο Κ. παρομοιάζει τη γυναίκα με τη φωτιά και τη θάλασσα («Αναφορά...» 459, Οδύσεια, 872 κ.ά.). Η πρώτη αντίδρασή μας είναι ότι τα δύο αυτά στοιχεία της φύσης εκφράζουν και το κακό!

Η φωτιά, το «πυρ» του Ηρακλείτου, σίγουρα καίει, εξαφανίζει (το ζήσαμε πρόσφατα!), αλλά μην ξεχνάτε ότι και εξαγνίζει. (Σε πολλές θρησκείες, μυστήρια και τελετές, έχει λυτρωτικό και εξαγνιστικό χαρακτήρα).

Η θάλασσα αγριεύει, «πνίγει» ανθρώπους αλλά και γαληνεύει η ίδια και εμάς που την απολαμβάνουμε (Γι'αυτό το καλοκαίρι, όλη μας την ... λαχταρούμε, ίσως το ίδιο με τη γυναίκα!).

Άρα τα στοιχεία αυτά προσφέρουν το ίδιο με τη γυναίκα... Χαρά, γαλήνη, δροσιά και ξεστασιά, εξαγνισμός αλλά και καταστροφή, δυστυχία (ίσως ακόμη και το θάνατο!) Έτσι βλέπουμε ότι ο Κ. και στα τρία (Γυναίκα, Φωτιά, Θάλασσα) βλέπει και το καλό και το κακό! Κρύβουν μέσα τους ή φανερώνουν αντιθετικές δυνάμεις ή ιδιότητες... δημιουργικές και καταστροφικές.

Η γυναίκα, πιθανόν σαν τη φωτιά, μας σπρώχνει προς τα άνω, ψηλά, ενώ συγχρόνως σαν τη θάλασσα μας τραβά στο απύθμενο βάθος της! Είναι βασικά και αναγκαία της ζωής στοιχεία...

Γράφει στον «Καπετάν Μιχάλη», αφού περάσει το πρώτο σοκ, την πρώτη επαφή με τα φοβερά αυτά στοιχεία (σ. 148) λίγο δε αργότερα (σ. 149):

«Δύο μεγάλα θεάματα στον κόσμο τούτο, προξενούν ένα μυστηριώδη φόβο: ο αστροφορεμένος ουρανός και η γυναίκα που χορεύει...».

Αγαπητοί μου συνάδελφοι, για σκεφθείτε λίγο:

Το θαυμασμό, τον αποτροπιασμό, τη συγκίνηση, την έκπληξη.

Τη φωτιά που θερμαίνει και κατακαίει.

Τη θάλασσα που μας γαληνεύει και τέλος

Τη γυναίκα, να σείεται, να λυγίζεται (φίδι που σέρνεται έτοιμο για φιλή ή δάγκωμα, κουνάει τους γοφούς της, έτοιμη να προσφέρει την ηδονή, μα ενίοτε και την οδύνη!).

Μήπως (ρωτώ, δίχως την απάντηση να γνωρίζω), αυτά τα τρία είναι «πέρα από το καλό και το κακό» που έλεγε ο μεγάλος Δάσκαλος του Κ. ο Νίτσε! Εμείς είναι που τα βλέπουμε έτσι...

ΓΥΝΑΙΚΑ, ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΟ!;

Τελικά, πιστεύω (ίσως και λανθασμένα) ότι για τον Καζαντζάκη (Κ), όπως και για πολλούς από μας, η Γυναίκα

είναι ένα μυστήριο, ένα μυστικό (Οδύσσεια, 1017), ένα αίνιγμα...

Σαν τη φωτιά και τη θάλασσα, η ... γυναίκα, κρύβει ή εκδηλώνει, αντιθετικές ιδιότητες και δυνάμεις. Δημιουργίας και φθοράς, γέννησης και καταστροφής, την ηδονή μα και την οδύνη (άλλωστε μοιάζουν οι λέξεις μια αλλαγή θέσης, το η ή υ και το ο), τη δροσιά και την πυρκαγιά κ.ά.

Η γυνή, ικανή (εκμαυλίστρια και σύμβουλος, πιστή και άπιστη κ.ά.), προσφέρει την ... ευτυχία και τη σωτηρία, και (ή συγχρόνως) τη δυστυχία και την καταστροφή! Σαν τη «Βεατρίκη» του Δάντη, μας οδηγεί στη Κόλαση ή στον Παράδεισο ή πιθανώς και στα δύο!

Αλλά πρέπει να διαβάσουμε (ή να ξαναδιαβάσουμε, διότι τά 'χουμε λησμονήσει) τα έργα του Κ. για να αποκτήσουμε μια δική μας (ο καθένας μας) αντίληψη, για το τί φρονεί ο Κ. για τη... γυναίκα!...

Ίσως για να εμβαθύνουμε πίοτερο να μας βοηθήσει (ενδεικτικά και μόνο) αναφέρω τον Γ. ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ: Η γυναίκα στη ζωή και στο έργο του Καζαντζάκη, Αθήνα, 1973 αλλά κ.ά. (Όπως της Λίλης Ζωγράφου, της Ε. Αλεξίου, του Π. Πρεβελάκη κείμενα και οι επιστολές του Κ., του Γ. Κουμάκη, του Ρ. Βίεν, εκδόσεις του στα ελληνικά και πρόσφατα το 2007, κ.ά.).

Γιάννης-Μάριος Κολιόπουλος, Ομ. Καθηγητής Οφθαλμολογίας στο Παν. Πατρών, πέραν της επιστημονικής του σταδιοδρομίας και προσφοράς, ασχολείται συστηματικά με τη λογοτεχνία και φιλοσοφία με αρκετές εκδόσεις και πολλές δημοσιεύσεις. Είναι Επίτιμος Πρόεδρος της Εταιρείας Ιατρών-Λογοτεχνών.
